

[Максим Васін](#) , спеціально для [PICU](#)

Скільки б не йшлося про важливість налагодження постійного діалогу між державою і релігійною спільнотою, схоже, посадовці згадують про громадськість лише після чергового законотворчого провалу. Адже дедалі частіше влада формує державну політику у сфері релігії за принципом створення проблем для свободи віросповідання і релігійних організацій з наступним відчайдушним пошуком способів їх розв'язання.

Донедавна найбільш яскравим прикладом такої політики було запровадження у 2004 році Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців». За первісним задумом він мав би побороти проблему фіктивного підприємництва, а у підсумку – створив незручності з реєстрацією статутних документів для більшості неприбуткових інституцій. Про релігійні організації тоді парламентарі чомусь забули, а потім вирішили не виключати їх зі сфери дії нового Закону [1]. Тож до цього часу процес реєстрації релігійних організацій як юридичних осіб передбачає проходження двох не узгоджених між собою процедур.

Теперішня законодавча новація вражає глибиною чи то підступності, чи то відірваності розробників від реального життя. За задумом ініціаторів Закон України від 17.07.2015 року № 652-VIII (проект № 2049 Оксани Продан та ін.) був спрямований серед іншого на "збільшення обсягів благодійної допомоги та безкоштовних соціальних послуг". Проте замість спрощення податкового регулювання для неприбуткових організацій автори вигадали для них нові випробування на виживання. Після розгляду законопроекту у другому читанні на всі діючі неприбуткові організації покладено тягар перереєстрації їх

статутів як умови збереження у новому Реєстрі неприбуткових установ та організацій [2].

Тепер Податковий кодекс України (пункт 133.4 статті 133) вимагає від усіх неприбуткових організацій включення до їх установчих документів положень, які передбачають:

- заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб;
- передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення).

Якщо до кінця 2016 року такі зміни не будуть внесені до статутів, то згідно Кодексу фіскальні органи отримують право виключати такі неприбуткові організації, в тому числі і релігійні, з Реєстру та обкладати податком на прибуток усі отримані ними пожертви та інші надходження.

Ця новація виглядає напрочуд дивно: навіщо парламентарі замість законодавчого регулювання діяльності неприбуткових організацій вдалися до посилення статутного регулювання? Навіщо запроваджувати **перереєстрацію статутів усіх 34611 релігійних організацій України** (без врахування окупованого Криму), якщо можна безпосередньо в Кодексі та профільних законах вказати усі необхідні вимоги до діяльності релігійних організацій?

До речі, за понад два роки окупації Криму російській владі так і не вдалося реалізувати ідею загальної перереєстрації релігійних організацій півострова за законодавством Росії [3]. Тож чи варто демократичній владі України йти шляхом агресора?

Друга, не менш важлива, проблема податкових змін. Законодавча заборона розподілу отриманих доходів або їх частини серед членів релігійної організації може бути витлумачена фіскальними органами фактично як **заборона здійснювати добродійну діяльність і надавати допомогу одновірцям**

– членам своєї Церкви, парафії, громади. Таке нововведення відкидає нашу державу

далеко в радянське минуле, де частиною релігійної політики тоталітарного режиму було знекровлення церковних громад через заборону матеріально підтримувати одновірців [4]. Натомість тепер релігійним організаціям самим пропонують добровільно відмовитися від своєї основної місії – милосердя та взаємної допомоги нужденним – в обмін на звільнення від оподаткування пожертв.

При цьому виникає юридична колізія між цими нормами Податкового кодексу та положеннями ч.2 статті 23 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», де закріплено:

"Релігійні організації мають право здійснювати добродійну діяльність і милосердя як самостійно, так і через громадські фонди. Суми витрат на цю мету оподаткуванню не підлягають".

Крім того, не виключається поява у держслужбовців і корупційного підґрунтя, і спокуси посилення політичного впливу на релігійні організації. Адже згідно Кодексу рішення про виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій приймає контролюючий орган на свій розсуд. Тобто чиєсь порушення можна проігнорувати, а когось одразу виключити з Реєстру, обкласти податком, оштрафувати і довести до ліквідації, позбавляючись при цьому нелояльних конфесій чи громад.

Характеризуючи положення, в якому опинилися релігійні організації через згадані законодавчі зміни, вимальовується наступна картина. Для здійснення діяльності у якості юридичної особи з неприбутковим статусом релігійні організації повинні пройти три етапи реєстраційних процедур:

1. **Реєстрація статуту (положення)** – за рішенням органу у справах релігій (Мінкультури, обласних держадміністрацій, КМДА) відповідно до статті 14 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»;
2. **Державна реєстрація** – за рішенням державного реєстратора відповідно до статті 3 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» та статті 13 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»;
3. **Включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій** – за рішенням органу ДФС відповідно до пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу України.

Виходячи з такої логіки розвитку подій, можна очікувати не тільки зростання напруги в релігійному середовищі, але й реакцію міжнародних структур, які раніше сприймали Україну переважно як позитивний приклад релігійної політики на пострадянському просторі.

Водночас, Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій під час зустрічі з Президентом Порошенко 23 квітня 2016 року вже передала свої пропозиції для розв'язання нинішньої загрозливої ситуації [5]. Залишається надія, що Глава держави, Верховна Рада та Уряд не будуть чекати кінця року з настанням бюрократичного колапсу та збуренням громадськості, а завчасно розроблять необхідні законодавчі корекції – цього разу у безпосередньому діалозі з релігійною спільнотою.

Максим Васін , виконавчий директор Інституту релігійної свободи

Перелік використаних джерел:

1. Зареєстровані релігійні організації зобов'язані подати відомості до Держреєстру: https://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1410:1&catid=34:ua&Itemid=61&lang=uk
2. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо оподаткування неприбуткових організацій), реєстр. № 2049 від 05.02.2015 р., автор – О.Продан, Світлана Залішук, Оксана Юринець та інші: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53883
3. Тільки 1 % релігійних організацій Криму перереєструвалися за законами Росії: https://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1543:1&catid=34:ua&Itemid=61&lang=uk
4. Кривенко Ю.В. Визначення стану дослідженості законодавства щодо релігійних організацій як юридичних осіб (радянський період) // Збірник наукових праць «Актуальні проблеми держави і права» Національного університету «Одеська юридична академія». – "Юридична література". – Одеса. – 2008. – Випуск 43 – С. 193
5. Податкові зміни вимагають перереєстрації 35 тисяч статутів релігійних організацій: https://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1685:1&catid=34:ua&Itemid=61&lang=uk

Підпишіться на сторінку IPC в [Facebook](#) і [Twitter](#) – експертний погляд на законодавство і релігійне життя в Україні та світі.

Інститут релігійної свободи, Київ

www.irs.in.ua